

Верховний
Суд

ОГЛЯД
практики Суду справедливості
Європейського Союзу
Рішення за червень 2024 року

Зміст

I. Прикордонний контроль, притулок та імміграція: політика притулку	4
Рішення Суду справедливості ЄС (Четверта Палата) від 13 червня 2024 року, Commission v Hungary (Прийом шукачів міжнародного захисту II), C-123/22	4
II. Судове співробітництво у цивільних справах: Регламент № 2201/2003 щодо юрисдикції, визнання та виконання судових рішень у сімейних справах і справах про батьківську відповідальність	7
Рішення Суду справедливості ЄС (Четверта Палата) від 20 червня 2024 року, Greislzel, C-35/23	7
III. Конкуренція	10
1. Статті 101 та 102 Договору про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС)	10
Рішення Суду справедливості ЄС (Перша Палата) від 27 червня 2024 року, Commission v Servier and Others, C-176/19 P	10
IV. Наближення законодавства	19
1. Авторське право	19
Рішення Суду справедливості ЄС (Перша Палата) від 20 червня 2024 року, GEMA, C-135/23	19
2. Публічні закупівлі	21
Рішення Суду справедливості ЄС (П'ята Палата) від 6 червня 2024 року, INGSTEEL, C-547/22	21
V. Соціальна політика: організація робочого часу	25
Рішення Суду справедливості ЄС (Друга Палата) від 20 червня 2024 року, Artemis security, C-367/23	25
VI. Навколишнє середовище: інтегрований підхід до запобігання забрудненню та його контролю	28
Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 25 червня 2024 року, Ilva and Others, C-626/22	28
VII. Раніше ухвалені судові рішення	32
1. Європейська цивільна служба: правила щодо мови повідомлення про відкритий конкурс	32
Рішення Суду справедливості ЄС (Палата) від 8 травня 2024 року, France v Commission, T-555/22	32
2. Спільна зовнішня політика та політика безпеки: обмежувальні заходи	34

Рішення Загального Суду (Дев'ята Палата) від 29 травня 2024 року, *Belavia v Council*, T-116/22 **34**

I. Прикордонний контроль, притулок та імміграція: політика надання притулку

Рішення Суду справедливості ЄС (Четверта Палата) від 13 червня 2024 року, *Commission v Hungary* (Прийом шукачів міжнародного захисту II), C-123/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Невиконання зобов'язань Державою-членом – Сфера свободи, безпеки та правосуддя – Директиви 2008/115/ЄС, 2013/32/ЄС та 2013/33/ЄС – Процедура надання міжнародного захисту – Ефективний доступ – Прикордонна процедура – Процесуальні гарантії – Повернення незаконно перебуваючих громадян третіх країн – Оскарження адміністративних рішень про відмову в наданні міжнародного захисту – Право залишатися на території – Рішення Суду про недотримання зобов'язань – Невиконання – Стаття 260(2) ДФЄС – Фінансові штрафи – Пропорційність і стримувальний вплив – Одноразова сума – Періодична виплата штрафу

Суд зобов'язує Угорщину виплатити одноразову суму в розмірі 200 000 000 євро та пеню в розмірі 1 000 000 євро на день за невиконання цією Державою-членом рішення у справі *Commission v Hungary* (Прийняття шукачів міжнародного захисту).¹

Рішенням, ухваленим 17 грудня 2020 року, Суд постановив, що Угорщина не виконала своїх зобов'язань за Директивами про процедури,² про прийняття³ та про повернення⁴. Точніше кажучи, Угорщина не виконала своїх зобов'язань щодо, по-перше, доступу до процедури міжнародного захисту, по-друге, утримання шукачів міжнародного захисту в транзитних зонах Rösztke та Tompa, по-третє, видворення громадян третіх країн, які незаконно перебувають на території, і, по-четверте, права шукачів міжнародного захисту залишатися на території Угорщини до закінчення строку, встановленого для реалізації їхнього права на ефективний засіб правового захисту, а якщо таке право в межах цього строку було реалізовано – до отримання його результатів.

Відповідно до процедури, передбаченої статтею 260(2) ДФЄС,⁵ 9 червня 2021 року Європейська Комісія надіслала Угорщині офіційне повідомлення, в якому висловила

¹ Рішення від 17 грудня 2020 року, *Commission v Hungary* (Прийом заявників з питань надання міжнародного захисту) (C-808/18, EU:C:2020:1029; «рішення 2020 року у справі *Commission v Hungary*»).

² Директива 2013/32/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2013 року щодо загальних процедур надання та позбавлення міжнародного захисту (ОJ 2013 L 180, стор. 60) («Директива про процедури»). Суд встановив невиконання зобов'язань за статтею 6, статтею 24(3), статтею 43 та статтею 46(5) цієї директиви.

³ Директива 2013/33/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2013 року щодо встановлення стандартів прийому заяв щодо міжнародного захисту (ОJ 2013 L 180, стор. 96) («Директива про прийом»). Суд встановив невиконання зобов'язань за статтями 8, 9 і 11 цієї директиви.

⁴ Директива 2008/115/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 16 грудня 2008 року щодо загальних стандартів і процедур, що підлягають застосуванню в Державах-членах для повернення незаконно перебуваючих громадян третіх країн (ОJ 2008 L 348, стор. 98) («Директива про повернення»). Суд встановив, що Угорщина не виконала своїх зобов'язань за статтею 5, статтею 6(1), статтею 12(1) і статтею 13(1) цієї директиви.

⁵ Згідно зі статтею 260(1) і (2) ДФЄС, Держава-член, яку Суд визнав такою, що не виконала зобов'язання за договорами, зобов'язана вжити необхідних заходів для виконання рішення Суду, а Комісія може винести питання на розгляд Суду, якщо вона вважає, що після надання відповідній Державі-члену можливості подати свої зауваження, таких заходів не

думку, що Угорщина не вжила заходів, необхідних для виконання рішення у справі *Commission v Hungary* 2020 року. Тому він попросив цю Державу-члена надати свої зауваження протягом двох місяців.

Оскільки відповіді Угорщини не задовольнили Комісію, відповідно до статті 260(2) ДФЄС вона подала позов до Суду, вимагаючи визнати те, що ця Держава-член, незважаючи на закриття транзитних зон Rösztke і Tompa, не виконала рішення Суду, а також зобов'язати її виплатити одноразову суму і щоденну пеню до виконання нею рішення Суду в повному обсязі.

Суд задовольнив позов Комісії.

Висновки Суду

У сьогоднішньому рішенні Суд констатує, що на дату закінчення строку, встановленого в офіційному повідомленні, а саме 9 серпня 2021 року, Угорщина не вжила заходів, необхідних для виконання рішення у справі *Commission v Hungary* від 2020 року. Ці заходи обов'язково повинні бути сумісними з положеннями права ЄС, порушення яких було визнано в цьому рішенні, і які повинні сприяти належному застосуванню цих положень. Однак, станом на дату закінчення строку, встановленого в офіційному повідомленні, окрім закриття транзитних зон Rösztke і Tompa, національне законодавство, яке було предметом рішення у справі *Commission v Hungary* (2020), не було змінено з метою приведення його у відповідність до цих вимог. Зокрема, зміна законодавства, яке було предметом рішення у справі *Commission v Hungary* (Декларація про наміри до подання заяви про надання притулку)⁶, не може вважатися заходом, що відповідає цьому рішенню, оскільки вона не є сумісною із зобов'язаннями за статтею 6 Директиви 2013/32, порушення якої було констатовано в цьому рішенні.

Крім того, невиконання Угорщиною цього рішення має надзвичайно серйозний вплив як на суспільні інтереси, так і на певні приватні інтереси, зокрема, інтереси громадян третіх країн та осіб без громадянства, які бажають отримати міжнародний захист.

Передусім слід підкреслити важливість положень, щодо яких було констатовано невиконання зобов'язань. У зв'язку з цим, по-перше, порушення основного положення, яким є стаття 6 Директиви про процедури, систематично перешкоджає будь-якому доступу до процедури міжнародного захисту, що унеможлиблює повноцінну реалізацію Угорщиною спільної політики у сфері надання притулку. Систематичне і навмисне ухилення Держави-члена від реалізації спільної політики в цілому є безпрецедентним і надзвичайно серйозним порушенням права ЄС, що становить значну загрозу єдності права ЄС та принципу рівності Держав-членів, визначеному в статті 4(2) ДФЄС. По-друге, дотримання статті 46(5) Директиви про

було вжито. Якщо Суд визнає, що відповідна Держава-член не виконала його рішення, він може стягнути з неї одноразову суму або присудити штраф.

⁶ Рішення від 22 червня 2023 року у справі *Commission v Hungary* (Декларація про наміри до подання заяви про надання притулку) (C-823/21, EU:C:2023:504).

процедури має важливе значення в контексті шукачів міжнародного захисту для забезпечення дієвості принципу ефективного судового захисту прав особи за правом ЄС, який є загальним принципом права ЄС, що впливає з конституційних традицій, спільних для Держав-членів. По-третє, основні гарантії, встановлені статтями 5, 6, 12 і 13 Директиви про повернення, складають більшу частину змісту вимог, що застосовуються до повернення громадян третіх країн, які незаконно проживають, що є життєво важливим компонентом спільної міграційної політики.

Поведінка Угорщини також має наслідком передачу іншим Державам-членам ЄС своїх зобов'язань, в тому числі фінансових, за забезпечення прийняття шукачів міжнародного захисту в Європейському Союзі, за розгляд заяв відповідно до процедур надання та позбавлення такого захисту, а також за забезпечення заходів з повернення громадян третіх країн, які незаконно перебувають на території ЄС, що відповідає праву ЄС. Така поведінка серйозно підриває принцип солідарності та справедливого розподілу відповідальності між Державами-членами у сфері надання притулку. У зв'язку з цим Суд нагадує, що принцип солідарності є одним з основоположних принципів права ЄС і однією з цінностей, спільних для Держав-членів, на яких заснований Європейський Союз, відповідно до статті 2 Договору про Європейський Союз (ДЄС). Порушуючи в односторонньому порядку баланс між вигодами та зобов'язаннями, що випливають з її членства в Європейському Союзі, Держава-член ставить під сумнів дотримання принципу рівності Держав-членів перед правом ЄС. Невиконання обов'язку солідарності, взятого на себе Державами-членами за фактом їхнього вступу до Європейського Союзу, завдає удару в саму основу правового порядку ЄС.

Більше того, повторення протиправної поведінки Угорщини, яка призвела до низки інших висновків Суду про порушення у сфері міжнародного захисту,⁷ є обтяжувальною обставиною. Поведінка Угорщини після ухвалення рішення у справі *Commission v Hungary* 2020 року свідчить про те, що вона не діяла відповідно до свого обов'язку щирої співпраці аби покласти край невиконанню зобов'язань, встановлених Судом, що є додатковою обтяжувальною обставиною.

Таким чином, враховуючи виняткову серйозність порушень, про які йдеться, та нездатність Угорщини добросовісно співпрацювати з метою їх припинення, тривалість порушень та платоспроможність цієї Держави-члена, Суд зобов'язує цю Державу-члена сплатити Комісії одноразову суму в розмірі 200 000 000 євро та пеню в загальній сумі 1 000 000 євро на день, починаючи від сьогодні і до дати виконання рішення у справі *Commission v Hungary* у 2020 році.⁸

⁷ Рішення від 2 квітня 2020 року у справі *Commission v Poland, Hungary and Czech Republic* (Тимчасовий механізм переміщення шукачів міжнародного захисту) (C-715/17, C-718/17 та C-719/17, EU:C:2020:257); від 16 листопада 2021 року у справі *Commission v Hungary* (Криміналізація допомоги шукачам притулку) (C-821/19, EU:C:2021:930); та від 22 червня 2023 року у справі *Commission v Hungary* (Декларація про наміри до подання заяви про надання притулку) (C-823/21, EU:C:2023:504).

II. Судове співробітництво у цивільних справах: Регламент № 2201/2003 щодо юрисдикції, визнання та виконання судових рішень у сімейних справах і справах про батьківську відповідальність

Рішення Суду справедливості ЄС (Четверта Палата) від 20 червня 2024 року, Greiszel, C-35/23

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Судове співробітництво у цивільних справах – Батьківська відповідальність – Регламент (ЄС) № 2201/2003 – Статті 10 та 11 – Юрисдикція у справах про незаконне переміщення дитини – Звичайне місце проживання дитини в Державі-члені до незаконного переміщення – Процедура повернення між третьою країною та Державою-членом – Поняття «прохання про повернення» – Гаазька конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей від 25 жовтня 1980 року

Ухвалюючи рішення за зверненням про попереднє рішення від Oberlandesgericht Frankfurt am Main (Вищий земельний суд, Франкфурт-на-Майні, Німеччина), Суд справедливості ЄС роз'яснює сферу дії певних процесуальних норм, що застосовуються відповідно до Регламенту № 2201/2003⁹ у випадку міжнародного викрадення дитини, пов'язаного з третьою країною.

Пані L народилася у Швейцарії в 2014 році і має подвійне громадянство – німецьке та польське. Її батько проживав у Швейцарії з червня 2013 року у зв'язку з обставинами професійного характеру, тоді як мати L жила з нею з січня 2015 року по квітень 2016 року в Німеччині, де батько регулярно їх відвідував. У квітні 2016 року мати разом з L переїхали до Польщі, де спочатку їх відвідував батько. З квітня 2017 року мати відмовила батькові у праві доступу до дитини. Вона записала L до дитячого садка в Польщі без згоди батька і повідомила батькові, що має намір залишитися з їхньою донькою в Польщі.

У липні 2017 року батько подав заяву про повернення дитини до Швейцарії через Центральний орган Швейцарії¹⁰ відповідно до Гаазької конвенції 1980 року.¹¹ Польський суд відхилив цю заяву на підставі того, що батько дав згоду на переїзд L разом з матір'ю до Польщі на невизначений термін. Апеляція, подана батьком на це рішення, була відхилена.

Хоча батько не подавав другу заяву про повернення дитини у Німеччині, у липні 2018 року він подав заяву про опіку до німецького суду, вимагаючи одноосібної опіки над дитиною, права визначати її місце проживання та її повернення до його будинку

⁹ Регламент Ради (ЄС) № 2201/2003 від 27 листопада 2003 року щодо юрисдикції, визнання та виконання судових рішень у сімейних справах та справах про батьківську відповідальність, що скасовує Регламент (ЄС) № 1347/2000 (OJ 2003 L 338, стор. 1).

¹⁰ Федеральне управління юстиції в м. Берн (Швейцарія).

¹¹ Конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей, укладена в Гаазі 25 жовтня 1980 року (Гаазька конвенція 1980 року).

у Швейцарії. Суд, до якого було подано заяву, відхилив її на підставі відсутності міжнародної юрисдикції. Батько подав апеляцію на це рішення до запитуючого суду, стверджуючи, що юрисдикція німецьких судів впливає зі статей 10 і 11 Регламенту № 2201/2003.

Запитуючий суд не впевнений у застосовності цих положень, оскільки батько безуспішно ініціював процедуру повернення дитини відповідно до Гаазької конвенції 1980 року через центральний орган Швейцарії, третьої країни, яка не має зобов'язань за Регламентом № 2201/2003. Тому він вирішив звернутися до Суду за попереднім рішенням.

Висновки Суду

Перш за все, Суд розв'язує питання про сферу застосування правила щодо спеціальної юрисдикції у справах про батьківську відповідальність, викладеного в статті 10 Регламенту № 2201/2003. Відповідно до цієї статті, суди Держави-члена, в якій дитина зазвичай проживала до незаконного переміщення або утримання, зберігають, в принципі і за певних умов, свою міжнародну юрисдикцію.

Що стосується «незаконного переміщення або утримання дитини», на якому ґрунтується стаття 10 Регламенту № 2201/2003 Суд вважає, що, по-перше, визначення цього поняття¹² не залежить від того, чи порушує носій права опіки провадження, яке, залежно від обставин, мало б після цього порушуватися, для повернення дитини відповідно до Гаазької конвенції 1980 року.

Крім того, стаття 10(b)(i) Регламенту № 2201/2003, згідно з якою суди колишнього звичайного місця проживання дитини втрачають юрисдикцію за відсутності заяви про повернення, поданої протягом одного року до Держави-члена, на територію якої дитина була незаконно переміщена або утримувалася, не уточнює, що заява про повернення повинна бути подана відповідно до Гаазької конвенції 1980 року, а також не виключає, що вона могла бути подана через центральний орган третьої країни. По-перше, відповідно до статті 60 Регламенту № 2201/2003, положення Гаазької конвенції 1980 року не мають пріоритету над положеннями цього регламенту у відносинах між Державами-членами. По-друге, немає обов'язку посилатися на цю конвенцію, щоб подати заяву про повернення дитини, оскільки процедура повернення може ґрунтуватися на інших правилах або положеннях міжнародних угод, зокрема двосторонніх.

Зрештою, не можна погодитися з тим, що в Регламенті № 2201/2003 не йдеться про те, що застосування статті 10 цього Регламенту залежить від застосування процедурних правил, таких як ті, що викладені в статтях 11(6) і (7) цього Регламенту,¹³ основною метою яких є регулювання передачі та повідомлення інформації.¹⁴

¹² Див. статтю 2(11) Регламенту № 2201/2003.

¹³ Стаття 11 цього регламенту доповнює процедуру повернення відповідно до Гаазької конвенції 1980 року.

¹⁴ Це стосується інформації щодо рішення про неповернення, прийнятого відповідно до статті 13 Гаазької конвенції 1980 року, яка повинна бути передана до суду, що має юрисдикцію в Державі-члені, де дитина зазвичай проживала безпосередньо перед незаконним переміщенням або утриманням.

По-друге, Суд у світлі, зокрема, цілей Регламенту № 2201/2003 зазначає, що ні заява про повернення дитини до Держави, яка не є Державою-членом ЄС, в якій ця дитина зазвичай проживала безпосередньо перед незаконним переміщенням або утриманням, ні заява про опіку над цією дитиною, подана до суду цієї Держави-члена, не підпадає під поняття «прохання про повернення» у значенні статті 10(b)(i) Регламенту № 2201/2003.

Зрештою, Суд зазначає, що з формулювання статті 11 Регламенту № 2201/2003 випливає, що це положення застосовується лише у відносинах між Державами-членами у поєднанні з Гаазькою конвенцією 1980 року. Відповідно, зобов'язання щодо інформування та повідомлення, передбачені статтями 11(6) та (7) цього Регламенту, а також виконання рішення, про яке йдеться у статті 11(8), не застосовуються в контексті провадження про повернення дитини, розпочатого відповідно до цієї конвенції між третьою країною та Державою-членом ЄС, в якій перебуває дитина, після незаконного переміщення або утримання.

III. Конкуренція

1. Статті 101 та 102 Договору про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС)

Рішення Суду справедливості ЄС (Перша Палата) від 27 червня 2024 року, *Commission v Servier and Others*, C-176/19 P

[Посилання на повний текст рішення](#)

Апеляція – Конкуренція – Фармацевтична продукція – Ринок периндоприлу – Стаття 101 ДФЄС – Угоди, рішення та узгоджені практики – Поділ ринку – Потенційна конкуренція – Обмеження конкуренції за метою – Стратегія затримки виходу на ринок генерику периндоприлу – Угода про врегулювання патентного спору – Ліцензійний договір на використання патенту – Договір про передачу технології та ліцензійна угода – Стаття 102 ДФЄС – Відповідний ринок – Зловживання монопольним становищем

Суд справедливості ЄС задовольнив апеляції Європейської Комісії на два рішення Загального Суду,¹⁵ якими було частково скасовано рішення про визнання Комісією наявності угод та зловживання домінуючим становищем на ринку фармацевтичного продукту периндоприл та про накладення штрафів на залучених виробників лікарських засобів.¹⁶ Таким чином, Суд справедливості ЄС уточнив межу між законними діями виробників лікарських засобів, які полягають у врегулюванні фактичних патентних спорів у фармацевтичному секторі, з одного боку, та угодами, які незаконно ділять ринок фармацевтичного продукту під виглядом угоди про врегулювання патентних спорів, з іншого.

Фармацевтична група Servier, материнська компанія якої Servier SAS, заснована у Франції (окремо або спільно, далі – «Servier»), розробила периндоприл – лікарський засіб з класу інгібіторів ангіотензинперетворюючого ферменту, що використовується в серцево-судинній медицині і насамперед призначений для лікування гіпертонії та серцевої недостатності. Патент на сполуку периндоприлу, поданий до Європейського патентного відомства (ЕПО) у 1981 році, закінчився у 2000-х роках.

Активний фармацевтичний інгредієнт периндоприлу має форму солі – ербуміну. У 1988 році компанія Servier подала до ЕПО низку патентів щодо способів виробництва цього активного інгредієнта з терміном дії до 16 вересня 2008 року.

Новий патент на периндоприл та спосіб його виробництва був поданий компанією Servier до ЕПО у 2001 році та виданий у 2004 році («патент 947»). Servier також отримала національні патенти, пов'язані з патентом 947, у кількох Державах-

¹⁵ Рішення від 12 грудня 2018 року у справах *Servier and Others v Commission* (T-691/14, EU:T:2018:922) та *Krka v Commission* (T-684/14, EU:T:2018:918) (далі – «оскаржувані рішення»).

¹⁶ Рішення Комісії C(2014) 4955 остаточне від 9 липня 2014 року щодо провадження за статтею 101 та статтею 102 [ДФЄС] (справа AT.39612 - Периндоприл (Servier)) («рішення, про яке йдеться»).

членах ЄС до того, як вони стали учасниками Конвенції про видачу європейських патентів.

Починаючи з 2003 року, між компанією Servier та виробниками генеричних лікарських засобів, які готувалися вивести на ринок генерик периндоприлу, виникла низка суперечок. У цьому контексті 10 виробників генериків подали заперечення проти патенту 947 до ЕПО; Технічна апеляційна рада ЕПО анулювала оскаржуваний патент у травні 2009 року. Кілька виробників генеричних лікарських засобів також оскаржили чинність патенту 947 в деяких національних судах. Servier, зі свого боку, подала позови про порушення прав та заяви про тимчасові судові заборони проти виробників генеричних лікарських засобів, включаючи словенську компанію KRKA, tovarna zdravil, d.d. («Krka»).

Щоб покласти край цим суперечкам, між 2005 та 2007 роками, компанія Servier уклала мирові угоди з кількома виробниками генериків. Так, з компанією Krka компанія Servier уклала мирову угоду, що охоплювала патент 947 та еквівалентні національні патенти, ліцензійну угоду та угоду про передачу прав і ліцензійної угоди («угоди Krka»). Ці угоди охоплювали всі Держави, які на той час були членами Європейського Союзу, а також Держави, які не були членами Європейського Союзу, що становили основні ринки збуту компанії Krka.

За даними Комісії, Servier та Krka уклали ці угоди з протиправною метою розділити територію країн, на які поширювалися ці угоди, на дві сфери впливу, що включали для кожної з них їхні основні ринки, в межах яких вони могли діяти будучи впевненими, у випадку Servier, що вони не зазнаватимуть конкурентного тиску з боку Krka понад межі, встановлені цими угодами, а у випадку Krka – що вони не наражатимуться на ризик бути притягнутими до відповідальності з боку Servier за порушення.

Рішенням від 9 липня 2014 року¹⁷ Комісія встановила, що угоди, укладені компанією Servier з компанією Krka та іншими виробниками генериків, становили обмеження конкуренції, заборонене статтею 101 Договору про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС). Вона також визнала, що компанія Servier порушила статтю 102 ДФЄС, розробивши та впровадивши стратегію виключення, що охоплює ринок периндоприлу та ринку технологій стосовно діючої речовини цього лікарського засобу у Франції, Нідерландах, Польщі та Великобританії.

Таким чином, Комісія наклала на Servier штраф у розмірі 289 727 200 євро за порушення статті 101 ДФЄС, в тому числі 37 661 800 євро за участь в угодах з Krka, а також штраф у розмірі 41 270 000 євро за порушення статті 102 ДФЄС. Krka була оштрафована на 10 мільйонів євро за порушення статті 101 ДФЄС.

Розглядаючи позови, подані компаніями Servier та Krka, Загальний Суд встановив, що Комісія допустила юридичну помилку, характеризувавши угоди Krka як порушення статті 101(1) ДФЄС, не встановивши існування обмеження конкуренції за об'єктом або за наслідками. Що стосується порушення статті 102 ДФЄС, в якому звинувачувалася компанія Servier, Загальний Суд визнав, що визначення Комісією

¹⁷ Див. примітку 2.

ринку периндоприлу було підірвано помилками в оцінці, що призвело до недійсності її висновків про домінуюче становище компанії Servier на відповідному ринку.

Отже, двома рішеннями від 12 грудня 2018 року¹⁸ Загальний Суд скасував рішення, про яке йдеться, в частині, що стосується порушення статті 101 ДФЄС щодо угод Krka та порушення статті 102 ДФЄС, а також скасував штрафи, накладені відповідно на Servier та Krka у зв'язку з цими порушеннями.

Комісія подала дві апеляції до Суду справедливості ЄС на ці рішення Загального Суду.

Висновки Суду

Порушення статті 101 ДФЄС

А. Існування потенційної конкуренції між Servier та Krka

Суд справедливості ЄС розглядає, в першу чергу, скарги Комісії на те, що Загальний Суд помилився у своєму тлумаченні та застосуванні концепції потенційної конкуренції.

Попередньо Суд зазначає, що для цілей розгляду практик змов відповідно до статті 101(1) ДФЄС у формі горизонтальних угод про співробітництво між суб'єктами господарювання, таких як угоди Krka, на початковому етапі необхідно визначити, чи можна класифікувати такі дії як обмеження конкуренції з боку суб'єктів господарювання, які конкурують між собою, навіть якщо лише потенційно. Якщо це так, то на другому етапі необхідно з'ясувати, чи підпадають ці дії, з огляду на їхні економічні характеристики, під ознаки обмеження конкуренції за об'єктом. Якщо антиконкурентний об'єкт такої практики не встановлений, необхідно дослідити її наслідки.

Після цього роз'яснення Суд справедливості ЄС вважає скарги на помилки в тлумаченні та застосуванні концепції потенційної конкуренції обґрунтованими, оскільки Загальний Суд розглянув кілька витягів з рішення, що стосується питання потенційної конкуренції між компаніями Krka та Servier, а також певні скарги, висунуті у зв'язку з цим компанією Servier.

Що стосується суті справи, Суд справедливості ЄС вважає, що визнавши на момент укладення мирової угоди та ліцензійних угод у справі Krka існування узгоджених ознак, які могли б змусити Servier та Krka вважати патент 947 дійсним, Загальний Суд зробив висновок, що конкуренція між цими підприємствами на національних ринках в межах Європейського Союзу була виключена, а отже, потенційна конкуренція між ними була відсутня.

Для того, щоб дійти висновку про відсутність потенційної конкуренції, Загальний Суд повинен був з'ясувати, чи не встановила Комісія, що на дату укладення угод з Krka існували реальні та конкретні можливості для останньої вийти на відповідний ринок і конкурувати з Servier, зважаючи на достатні підготовчі кроки та відсутність непереборних бар'єрів для такого виходу.

¹⁸ Див. примітку 1.

Однак, замість проведення необхідної перевірки з цього питання, Загальний Суд лише заявив, що Servier і Krka були переконані в чинності патенту 947, і що поведінка Krka, яка полягала у підтримці конкурентного тиску на Servier, могла пояснюватися бажанням Krka зміцнити свою позицію в потенційних переговорах з метою досягнення мирової угоди, що супроводжувалася б ліцензійною угодою. При цьому Загальний Суд помилився щодо правової релевантності патентної ситуації, яка, як було встановлено, склалася на відповідних ринках, а також щодо намірів сторін. Він також не вказав причини свого неявного висновку про те, що Servier та Krka більше не є потенційними конкурентами попри докази, наведені в рішенні, про яке йдеться, що спрямовані на демонстрацію протилежного.

Крім того, Суд справедливості ЄС зазначає, що при розгляді контексту, в якому було укладено мирову угоду та ліцензійні угоди, Загальний Суд не тільки спотворив чіткі та ясні умови рішення суду Сполученого Королівства щодо зустрічного позову про анулювання патенту 947, поданого компанією Krka, але й значення та обсяг рішення, про яке йдеться, щодо наслідків рішення Відділу оскарження ЕПО, яким було підтверджено цей патент.

Таким чином, Суд справедливості ЄС підтримав скарги Комісії, про те, що Загальний Суд помилився у своєму тлумаченні та застосуванні поняття потенційної конкуренції.

В. Кваліфікація угод Krka як обмежень конкуренції за метою

По-друге, Суд справедливості ЄС вважає, що Загальний Суд допустив правову помилку вважаючи, що не було обмеження конкуренції за метою.

В оскаржуваних рішеннях Загальний Суд постановив, що за наявності справжнього спору щодо патенту угода про врегулювання цього спору, яка містить положення, що обмежують конкуренцію, і яка пов'язана з ліцензійною угодою щодо цього патенту, може бути охарактеризована як обмеження конкуренції за метою, тільки якщо Комісія зможе довести, що ліцензійна угода не є угодою, укладеною на відстані витягнутої руки, і, таким чином, маскує зворотний платіж.

Однак, на думку Суду, ця аргументація не враховує саму природу цих угод, які полягають не в простій угоді про врегулювання патентних спорів в обмін на зворотний платіж, а в угоді про поділ ринків на дві сфери, одна з яких до того ж не підпадає під ознаки порушення статті 101 ДФЄС.

Ця правова помилка призвела до того, що Загальний Суд перевіряв кваліфікацію незаконної практики, інкримінованої Servier та Krka, як обмеження конкуренції за метою, проаналізувавши форму та юридичні характеристики угод, спрямованих на реалізацію цієї практики в той час, як суд повинен був оцінити ступінь економічної шкоди цих угод шляхом проведення детального аналізу їх характеристик, цілей та економічного та правового контексту, частиною якого вони є.

Крім того, постановивши, що оскільки мирова угода та ліцензійні угоди не зарезервували частину ринку за компанією Krka, не можна зробити висновок про наявність розподілу ринку, Загальний Суд також помилився у своєму тлумаченні статті 101(1)(с) ДФЄС, оскільки заборона на укладення угод про розподіл ринків,

викладена в цьому положенні, не обмежується угодами, що встановлюють «герметичний» поділ між ринками.

Крім того, Загальний Суд припустився ще однієї правової помилки, включивши до своєї аргументації про відсутність обмеження конкуренції за метою міркування стосовно ймовірного гіпотетичного характеру потенційних наслідків угод, про які йдеться, тоді як немає потреби досліджувати або, а fortiori, демонструвати вплив на конкуренцію практик, класифікованих як обмеження конкуренції за метою, в тому числі в контексті будь-якого розгляду питання про те, чи виявляє відповідна поведінка ступінь шкоди, необхідний для того, щоб її можна було кваліфікувати як таку.

Аналогічно, критикуючи Комісію за те, що вона, по суті, не змогла довести намір Servier або Krka обмежити конкуренцію між собою, хоча для встановлення факту обмеження конкуренції за об'єктом така демонстрація не була необхідною, Загальний Суд також допустив правову помилку.

Більше того, Загальний Суд порушив принцип вільного надання доказів вважаючи, що в законодавстві існує різниця між ситуаціями, коли зміст антиконкурентних угод, як у цій справі, доступний Комісії, і ситуаціями, коли цей зміст їй недоступний, з точки зору врахування фрагментарних і нечисленних доказів з метою встановлення наявності порушення. Крім того, Загальний Суд припустився ще однієї правової помилки, постановивши, що висновки, зроблені на основі часткових витягів з електронних листів або інших документів, які мають на меті встановити наміри сторін, не можуть легко поставити під сумнів висновки, що ґрунтуються на фактичному змісті угод, про які йдеться.

Зрештою, Суд справедливості ЄС нагадує, що можливість того, що патентна ліцензія може мати проконкурентний ефект на певних географічних ринках, не має жодного значення для оцінки того, чи слід кваліфікувати її як обмеження конкуренції за метою відповідно до статті 101(1) ДФЄС. Таким чином, взявши до уваги позитивні наслідки ліцензійної угоди з Krka на основних ринках Krka, Загальний Суд помилився у своєму тлумаченні та застосуванні статті 101(1) ДФЄС, особливо з огляду на те, що основні ринки Krka не підпадають під географічну сферу дії порушення статті 101 ДФЄС.

У світлі вищезазначених помилок Суд справедливості ЄС висновок, що аргументація Загального Суду про відсутність обмеження конкуренції за метою, спричиненого угодами Krka, в цілому є незаконною.

С. Кваліфікація угод Krka як обмеження конкуренції за наслідками

По-третє, Суд справедливості ЄС критикує висновок Загального Суду про те, що Комісія не встановила, що угоди з Krka мали ефект обмеження конкуренції, оскільки Комісія не змогла довести, що за відсутності оскаржуваних угод Krka, ймовірно, вийшла б на основні ринки Servier.

У зв'язку з цим Суд нагадує, що для того, щоб оцінити наявність антиконкурентних наслідків, спричинених угодою між суб'єктами господарювання, необхідно порівняти конкурентну ситуацію, що склалася в результаті цієї угоди, з ситуацією, яка б існувала за її відсутності. Цей «контрфактичний» метод вимагає

врахування фактичного контексту, в якому знаходиться ця угода. Таким чином, контрфактичний сценарій, передбачений на основі відсутності цієї угоди, має бути реалістичним і правдивим.

У світлі цього роз'яснення Суд справедливості ЄС вважає, що Загальний Суд неправильно витлумачив у трьох основних аспектах характеристики контрфактичного методу для цілей застосування статті 101 ДФЄС.

По-перше, Загальний Суд постановив, що оцінка антиконкурентних наслідків мирової угоди у справі Krka ґрунтувалася на гіпотетичному підході та неповному дослідженні цих наслідків, оскільки Комісія не включила до контрфактичного сценарію фактичний перебіг подій після укладення цієї угоди. Однак, ця аргументація Загального Суду не враховує той факт, що контрфактичний сценарій, який за визначенням є гіпотетичним в тому сенсі, що він не матеріалізувався, не може ґрунтуватися на питаннях, що виникли після укладення цієї угоди.

По-друге, Загальний Суд помилково вважав, що судова практика, за якою угода між суб'єктами господарювання може бути охарактеризована як обмеження конкуренції через її потенційні наслідки, перестає застосовуватися після того, як ця угода була реалізована, на тій підставі, що можна спостерігати фактичний вплив цієї угоди на конкуренцію. Якщо, як у цій справі, угода призводить не до зміни, а, навпаки, до збереження незмінною кількості або поведінки конкурентних суб'єктів господарювання, які вже присутні на ринку, простого порівняння ситуацій, які існували на цьому ринку до і після впровадження цієї угоди, буде недостатньо для підтвердження висновку про відсутність антиконкурентного впливу, оскільки антиконкурентний вплив виникає внаслідок певного зникнення в результаті цієї угоди джерела конкуренції, яке на момент її укладення залишалося потенційно можливим.

По-третє, з судової практики випливає, що встановлюючи контрфактичний сценарій з метою розгляду угоди про врегулювання патентного спору між виробником оригінальних лікарських засобів і виробником генеричних лікарських засобів, Комісія не зобов'язана робити остаточний висновок щодо шансів на успіх виробника генеричних лікарських засобів у патентному спорі або щодо ймовірності укладення менш обмежувальної угоди. З цього випливає, що Загальний Суд помилився у своєму тлумаченні та застосуванні статті 101(1) ДФЄС постановивши, що Комісія не довела, що за відсутності мирової угоди компанія Krka, ймовірно, вийшла б на відповідні ринки, і що продовження судового процесу, який оскаржує дійсність патенту 947, ймовірно, або навіть аргументовано, дозволило б швидше або повніше визнати цей патент недійсним.

Суд справедливості ЄС дійшов висновку, що виявлені таким чином правові помилки позбавляють законності всю аргументацію Загального Суду, який відхилив кваліфікацію угод Krka як обмеження конкуренції за наслідком.

Порушення статті 102 ДФЄС

По-четверте, Суд справедливості ЄС відхиляє висновок Загального Суду про те, що визначення відповідного товарного ринку, прийняте Комісією для цілей дослідження наявності зловживання домінуючим становищем компанією Servier, було

порушене помилками, що призвело до недійсності цього дослідження. У зв'язку з цим Загальний Суд встановив, зокрема, що Комісія помилково обмежила відповідний ринок лише периндоприлом, виключивши з нього інші лікарські засоби з класу інгібіторів ангіотензинперетворюючого ферменту («лікарські засоби АПФ»).

З цього приводу Суд нагадує, що визначення відповідного ринку, яке є передумовою для оцінки можливого домінуючого становища в розумінні статті 102 ДФЄС, передбачає визначення, по-перше, ринку товару, а потім – географічного ринку цього товару.

З судової практики також очевидно, що поняття відповідного ринку передбачає наявність достатнього ступеня взаємозамінності між товарами або послугами, які є його частиною. Що стосується, зокрема, дослідження економічної взаємозамінності між лікарськими засобами, то вона повинна оцінюватися у світлі змін у продажах між лікарськими засобами, призначеними для одного і того ж терапевтичного показання, спричинених змінами у відносних цінах на ці лікарські засоби. Висновок про відсутність такої взаємозамінності свідчить про існування окремого ринку незалежно від причин такого висновку.

Оскільки Комісія дійшла висновку про відсутність взаємозамінності між периндоприлом та іншими лікарськими засобами АПФ у світлі висновку, не заперечуваного компанією Servier, про відносну негнучкість попиту на периндоприл у порівнянні з різким падінням цін на інші лікарські засоби АПФ на відповідних ринках, Загальний Суд допустив правову помилку, розкритикувавши Комісію за те, що вона обмежила відповідний ринок лише периндоприлом.

Оскільки Загальний Суд постановив, що висновок Комісії про домінуюче становище компанії Servier на ринку технологій, пов'язаних з активним інгредієнтом периндоприлу, ґрунтується на неправильному визначенні відповідного ринку, Суд справедливості ЄС вважає, що ці висновки Загального Суду ґрунтуються на неправильній передумові, а тому також є незаконними.

Оскільки доводи апеляційної скарги Комісії стосовно вищезазначених помилок були підтримані, Суд скасовує оскаржувані судові рішення частково.

Позови Servier та Krka про скасування

По-п'яте, Суд справедливості ЄС вважає, що стан розгляду справи дозволяє ухвалити остаточне рішення щодо апеляційних скарг, заявлених компаніями Servier та Krka до Загального Суду з метою оскарження кваліфікації мирової та ліцензійної угод з Krka рішенням, про яке йдеться, як обмеження конкуренції за метою, а також кваліфікації мирової, ліцензійної угод та договору передачі з Krka, як обмеження конкуренції за наслідками.

Що стосується, по-перше, кваліфікації мирової та ліцензійних угод з Krka, як обмеження конкуренції за метою, Суд на початковому етапі з'ясовує, чи мала право Комісія кваліфікувати ці угоди як обмеження потенційної конкуренції з боку Krka відносно Servier. З цією метою він досліджує, чи існували на дату укладення цих угод реальні та конкретні можливості для компанії Krka вийти на ринок периндоприлу та конкурувати з компанією Servier.

З цього приводу Суд підкреслює, що наявність патенту, який захищає процес виробництва діючої речовини, що є суспільним надбанням, не може розглядатися як нездоланий бар'єр для виходу на ринок генеричних лікарських засобів на основі цієї діючої речовини. Звідси випливає, що наявність такого патенту не означає, що виробник генеричних лікарських засобів, який насправді має рішучий намір і можливість вийти на ринок, а також демонструє своїми діями готовність оскаржити дійсність цього патенту і взяти на себе ризик, що після виходу на ринок, патентовласник може ініціювати судове провадження про порушення, не може бути охарактеризований як потенційний конкурент виробника відповідного оригінального лікарського засобу.

В контексті рішучого наміру компанії Krka продовжувати свої зусилля з продажу своєї продукції на ринку периндоприлу, незважаючи на судові поразки, яких вона зазнала у 2006 році в патентних спорах з компанією Servier, Суд зазначає, що з доказів, наведених Комісією у рішенні стає очевидно, що компанія Krka не припиняла своїх зусиль з виходу на основні ринки збуту компанії Servier.

Крім того, той факт, що Krka вела переговори з Servier з метою укладення мирової угоди та ліцензійних угод, є недостатнім для підтвердження відсутності рішучого наміру Krka конкурувати з Servier.

З огляду на вищевикладене, Суд доходить висновку, що на момент укладення мирової та ліцензійних угод Krka була потенційним конкурентом Servier.

На другому етапі Суд визначає, чи допустила Комісія помилку вважаючи, що мирова та ліцензійні угоди Krka мали на меті розподіл ринків периндоприлу.

З цього приводу він зауважує, що сам факт укладення як мирової угоди про врегулювання патентних спорів, так і пов'язаних ліцензійних угод, які могли бути спрямованими на досягнення ймовірно законної мети, не може виключити їх із сфери застосування статті 101 ДФЄС, якщо буде встановлено, що ці угоди ставили за мету обмеження конкуренції. У цій справі з формулювань мирової угоди, ліцензійних угод Krka та обставин укладення також зрозуміло, що вони є економічно пов'язаними і не можуть розглядатися окремо.

Сукупний вплив ліцензійної угоди з Krka, відповідно до положень якої компанія Servier вирішила не протидіяти просуванню компанією Krka генеричної версії периндоприлу на основних ринках Krka, та мирової угоди, яка передбачає зобов'язання компанії Krka не порушувати права інтелектуальної власності на основних ринках Servier, з економічної точки зору за своєю суттю відповідають принципу *quid pro quo* («послуга за послугу»), що дозволяє компаніям Servier та Krka зберігати більш сприятливу позицію на своїх відповідних основних ринках. Комплекс угод такого роду, в принципі, тягне за собою розподіл цих ринків і, відповідно, обмеження конкуренції за метою, яка не може бути поставлена в контекст або компенсована будь-яким позитивним чи заохочуючим конкуренцію ефектом на будь-який ринок.

З урахуванням цих факторів Суд вважає, що наведені в рішенні, про яке йдеться, докази, свідчать про існування практики, спрямованої на розподіл ринку периндоприлу між компаніями Servier та Krka за допомогою мирової та ліцензійних

угод Krka, і є достатніми для кваліфікації цієї практики як обмеження конкуренції за метою.

Що стосується, по-друге, кваліфікації мирової, ліцензійної угоди та договору про передачу з компанією Krka, як обмеження конкуренції за наслідками, Суд нагадує, що саме Комісія повинна була порівняти конкурентну ситуацію, що виникла в результаті укладення цих угод, з конкурентною ситуацією, що склалася б за гіпотетично реалістичного та правдивого сценарію. Оскільки в цій справі обмеження конкуренції стосувалося усунення джерела потенційної конкуренції з боку компанії Krka щодо компанії Servier, аналіз гіпотетичного сценарію відповідав, по суті, аналізу існування цієї потенційної конкуренції.

У світлі цих роз'яснень Суд зазначив, що Комісія мала підстави вважати, що Krka становила одну з найбільш безпосередніх загроз для Servier з огляду на той факт, що вона мала реальні та конкретні можливості виходу на ринки Франції, Нідерландів та Сполученого Королівства. Така можливість виходу Krka на ринок периндоприлу не була б усунута за відсутності угод з нею. Отже, Комісія встановила, що усунення джерела потенційної конкуренції шляхом впровадження цих угод, призвело до значного обмеження конкуренції. Цей наслідок, який за своєю суттю є реальним, а не гіпотетичним чи потенційним, виправдовує кваліфікацію як обмеження конкуренції за наслідками, прийняту в рішенні, про яке йдеться.

Таким чином, розглянувши заявлені у Загальному Суді скарги компаній Krka та Servier, Суд справедливості ЄС виснував, що стан розгляду справи не дозволяє ухвалити остаточне рішення в повному обсязі. Тому він повертає справу до Загального Суду для ухвалення рішення щодо кваліфікації ліцензійної угоди та договору про передачу прав компанії Krka, як обмеження конкуренції за метою, решти скарг в межах справи *Commission v Servier and Others* (C-176/19 P), пов'язаних з порушенням статті 102 ДФЄС, а також скарг, спрямованих на пошук альтернативи та оскарження розміру накладеного штрафу.

IV. Наближення законодавства

1. Авторське право

Рішення Суду справедливості ЄС (Перша Палата) від 20 червня 2024 року, GEMA, C-135/23

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Інтелектуальна власність – Авторське право і суміжні права – Директива 2001/29/ЄС – Стаття 3(1) – Доведення до загального відома публіки – Поняття – Просте надання фізичних засобів – Розміщення в квартирах телевізорів, обладнаних внутрішньою антеною, яка уможливорює прийом сигналу та трансляцію – Комерційний характер діяльності – Принцип технологічної нейтральності

Ухвалюючи рішення за зверненням Amtsgericht Potsdam (Місцевий суд Потсдама, Німеччина) про винесення попереднього рішення, Суд справедливості ЄС роз'яснив поняття «доведення до загального відома публіки» твору, що охороняється, в розумінні статті 3(1) Директиви 2001/29/ЄС¹⁹ в контексті надання оператором багатоквартирного будинку телевізорів, обладнаних внутрішньою антеною, що дозволяє приймати сигнали та здійснювати трансляцію.

Gesellschaft für musikalische Aufführungs- und mechanische Vervielfältigungsrechte eV (GEMA) – організація колективного управління авторськими правами на музичні твори, на підставі положень законодавства про авторське право звернулася із позовом про відшкодування шкоди до GL – оператора багатоквартирного будинку з 18 квартир, що надаються в оренду, обґрунтовуючи свої вимоги тим, що GL встановив у зазначених квартирах такі телевізори.

З метою вирішення цього спору запитуючий суд прагне з'ясувати, по суті, чи охоплюється встановлення таких телевізорів поняттям «доведення до загального відома публіки», про яке йде мова у статті 3(1) Директиви 2001/29 («поняття «доведення до загального відома публіки»»).

Висновки Суду

Насамперед, Суд нагадує, що поняття «доведення до загального відома публіки» включає два сукупних критерії, а саме: акт оприлюднення твору і його доведення до загального відома публіки, та вимагає індивідуальної оцінки. Відповідно

¹⁹ Відповідно до статті 3(1) Директиви Європейського Парламенту і Ради 2001/29/ЄС від 22 травня 2001 року про гармонізацію окремих аспектів авторського права і суміжних прав в інформаційному суспільстві (OJ 2001 L 167, стор. 10) Держави-члени повинні надати авторам виключне право дозволяти або забороняти будь-яке повідомлення до загального відома публіки їхніх творів за допомогою дротових чи бездротових засобів, у тому числі надання доступу публіці до їхніх творів у спосіб, за якого представники публіки можуть отримати доступ до таких творів з будь-якого місця і у будь-який час за їх власним вибором.

до судової практики Суду, саме незамінна роль користувача в наданні своїм клієнтам доступу до охоронюваних творів і навмисний характер його втручання, особливо якщо це втручання має комерційний характер, дозволяє розмежувати такі поняття як «доведення до загального відома публіки» і «просте надання фізичних засобів».²⁰

Суд вважає, що хоча саме національному суду належить визначати, чи здійснює оператор будинку в основному провадженні акт «доведення до загального відома публіки», він повинен надати йому корисні вказівки з цього приводу, щоб дозволити національному суду вирішити справу, яка перебуває в нього на розгляді.

У зв'язку з цим Суд зазначає, по-перше, що встановлюючи в цих квартирах телевізори та внутрішні антени, які без додаткового втручання приймають сигнали і дозволяють здійснювати трансляції, зокрема музичні, оператор будинку свідомо здійснює втручання з метою надання своїм клієнтам доступу до цих трансляцій в орендованих квартирах і протягом періоду оренди, незалежно від того, чи використовується останніми така можливість. Крім того, таке втручання оператора має розглядатися як додаткова послуга, що надається з метою отримання певної вигоди. Тому пропозиція такої послуги дозволяє встановити, що доведення має комерційний характер. В цьому аспекті не має значення той факт, що телевізори підключені до «внутрішньої», а не «центральної» антени, оскільки таке розмежування між антенами не відповідає принципу технологічної нейтральності.

По-друге, щодо питання, чи дійсно охоронювані твори доведені до загального відома публіки, Суд зауважує, що поняття «публіка» стосується невизначеного кола потенційних одержувачів і передбачає, крім того, досить велику кількість людей. Таким чином, це поняття передбачає певний поріг *de minimis*, який виключає з цього поняття занадто малу або незначну групу зацікавлених осіб. Для того, щоб визначити цю кількість варто враховувати, зокрема, кількість осіб, які можуть отримати доступ до твору одночасно, а також послідовно. Якщо запитуючий суд встановить, що квартири в будинку, про який йдеться в основному провадженні, здаються в короткострокову оренду, зокрема, як туристичне житло, їхніх орендарів слід віднести до категорії «публіки», оскільки разом вони становлять невизначену кількість потенційних одержувачів.

По-третє, Суд зазначає, що для віднесення до категорії «доведення до загального відома публіки» захищений твір повинен бути переданий за допомогою спеціальних технічних засобів відмінних від тих, що використовувалися раніше, або у протилежному випадку, «новій публіці», тобто публіці, яка не була врахована власником авторського права, коли він дозволив первинне доведення свого твору до загального відома публіки. У зв'язку з цим орендарі квартир у будинку, які здаються в короткострокову оренду, а саме, як туристичне житло, можуть становити таку «нову» публіку, оскільки ці особи, хоча і перебувають у зоні дії трансляції, не можуть без втручання оператора цього багатоквартирного будинку, яке полягає у встановленні в цих квартирах телевізорів, обладнаних внутрішніми антенами,

²⁰ Відповідно до пункту 27 преамбули Директиви 2001/29 «просте надання фізичних засобів для забезпечення або здійснення повідомлення до загального відома публіки саме по собі не є повідомленням до загального відома публіки у значенні цієї Директиви».

користуватися творами, що транслюються в ефір. І навпаки, якщо запитуючий суд встановить, що ці квартири винаймаються орендарями, які там постійно проживають, то вони не можуть вважатися «ною публікою».

Отже, Суд вважає, що поняття «доведення до загального відома публіки» має тлумачитися як таке, що охоплює свідоме надання оператором орендованого багатоквартирного будинку телевізорів, обладнаних внутрішньою антеною, які без подальшого втручання приймають сигнали і дозволяють здійснювати мовлення за умови, що мешканців цих квартир можна розцінити як «нову публіку».

2. Публічні закупівлі

Рішення Суду справедливості ЄС (П'ята Палата) від 6 червня 2024 року, **INGSTEEL, C-547/22**

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Процедури перегляду за наданням права на виконання державних поставок та контрактів на публічні роботи – Директива 89/665/ЄЕС – Стаття 2 (1)(с) – Присудження компенсації учаснику тендеру, якого незаконно виключили з процедури укладення державного контракту – Сфера застосування – Втрата можливості

Під час розгляду звернення за попереднім рішенням, яке надійшло від Okresný súd Bratislava II (Окружний суд Братислава II, Словаччина), Суд тлумачить статтю 2(1)(с) Директиви 89/665.²¹ По суті запитуючий суд просить роз'яснити, чи слід тлумачити цю статтю як таку, що виключає національне законодавство або національну практику, які унеможливають отримання учасником тендеру, якого було виключено з процедури укладення державного контракту через незаконне рішення публічного замовника, компенсації за шкоду, завдану внаслідок втрати можливості взяти участь у цій процедурі з метою укладення відповідного контракту. Зокрема, він просить Суд роз'яснити, чи слід тлумачити це положення у такий спосіб, що особи, яким завдано шкоди внаслідок порушення права ЄС про державні закупівлі і які, таким чином, мають право на компенсацію, включають не лише тих, хто зазнав збитків внаслідок неотримання державного контракту, а саме упущеної вигоди, але й тих, хто зазнав збитків, пов'язаних із втраченою можливістю взяти участь у тендері. У цій справі стаття 17 Закону № 514/2003²² прямо вказує, що шкода, яка

²¹ Директива Ради 89/665/ЄЕС від 21 грудня 1989 року щодо узгодження законів, правил та адміністративних положень стосовно застосування процедур нагляду за наданням права на виконання державних поставок та контрактів на публічні роботи (ОJ 1989 L 395, стор. 33), зі змінами, внесеними Директивою 2007/66/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 11 грудня 2007 року (ОJ 2007 L 335, стор. 31) («Директива 89/665»).

²² Zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci (Закон № 514/2003 про відповідальність за шкоду, заподіяну при здійсненні повноважень суб'єктом владних повноважень) від 28 жовтня 2003 року (№ 215/2003 Z. z.), у редакції, що застосовується до спору в основному провадженні («Закон № 514/2003»).

підлягає відшкодуванню, стосується лише «фактичної шкоди» та «упущеної вигоди», а не «втрати можливості».

Звернення було подано в межах проваджень між компанією INGSTEEL spol. s r. o. та Словацькою Республікою, що діяла через Úrad pre verejné obstarávanie (Орган регулювання державних закупівель, Словаччина; «відповідач в основному провадженні»), щодо позову про відшкодування збитків, поданого цією компанією після незаконного виключення асоціації, членом якої вона була («тендерна асоціація»), з процедури присудження державного контракту, ініційованої Slovenský futbalový zväz (Словацький футбольний союз; «замовник»).

Зокрема, замовник вирішив виключити асоціацію, що подала заявку на участь у тендері, з процедури укладення державного контракту з огляду на те, що ця асоціація не дотримала вимоги повідомлення про укладення контракту, а саме щодо її економічного та фінансового стану. Після подачі позову цією асоціацією Верховний Суд Словацької Республіки (Najvyšší súd Slovenskej republiky), звернувшись до Суду із зверненням про ухвалення попереднього рішення, яке стало підставою для ухвалення рішення у справі *INGSTEEL and Metrostav*,²³ скасував рішення про підтвердження рішення про виключення з-поміж учасників. Після цього відповідач у основному провадженні прийняв нове рішення про зобов'язання замовника анулювати рішення про виключення асоціації, що подала заявку на участь в тендері, з процедури, що є предметом спору. Оскільки ця процедура на той час була завершена, заявник в основному провадженні звернувся до запитуючого суду з позовом про відшкодування стверджувано завданих збитків.

Висновки Суду

Відповідно до усталеної судової практики Суд тлумачить відповідне положення права ЄС, беручи до уваги не лише його формулювання, але й контекст, в якому воно розглядається, а також цілі, які переслідує законодавство, частиною якого воно є.

По-перше, щодо формулювання статті 2(1)(c) Директиви 89/665 Суд вважає, що це положення, сформульоване в широкому сенсі, передбачає, що Держави-члени повинні забезпечити відшкодування збитків особам, які постраждали внаслідок порушення права ЄС стосовно укладення державних контрактів, що, за відсутності будь-яких вказівок на розмежування різних категорій шкоди, може охоплювати будь-який вид шкоди, завданої цим особам, у тому числі й ту, що виникла внаслідок втрати можливості брати участь у процедурі укладення контракту.

По-друге, на думку Суду справедливості ЄС цей висновок підтверджується контекстом положення, що розглядається. Особи, яким завдано шкоди внаслідок порушення Державою-членом права ЄС, мають право на компенсацію при дотриманні трьох умов: норма права ЄС, яку порушено, має бути спрямована на надання їм прав; порушення цієї норми має бути достатньо серйозним; має існувати прямий причинно-наслідковий зв'язок між порушенням та завданою шкодою. Крім того, компенсація

²³ Рішення від 13 липня 2017 року, *INGSTEEL and Metrostav* (C-76/16, EU:C:2017:549).

за збитки або шкоду, спричинені порушенням права ЄС, повинна бути співмірною із завданими збитками або шкодою, тобто у відповідних випадках вона повинна забезпечувати повне відшкодування фактично завданих збитків або шкоди. Стаття 2(1)(с) Директиви 89/665 надає конкретний зміст цим принципам, притаманним правовому порядку ЄС.

У зв'язку з цим та відповідно до статті 1(3) Директиви 89/665 процедури нагляду, передбачені цією директивою, повинні бути доступними принаймні для будь-якої особи, яка має або мала зацікавленість в укладенні конкретного контракту і яка зазнала або ризикує зазнати шкоди від передбачуваного порушення. Можливість обмеження такого доступу директивою не передбачена. Таким чином, позов про відшкодування збитків, передбачений статтею 2(1)(с) цієї директиви, був передбачений правом ЄС як крайній засіб правового захисту, який повинен залишатися доступним для осіб, що зазнали шкоди від порушення права ЄС, якщо вони де-факто позбавлені будь-якої можливості скористатися ефективністю одного з інших засобів правового захисту, передбачених цим положенням.

Зокрема, це стосується випадку незаконного усунення учасника тендеру, який, подавши запит і отримавши скасування рішення про його виключення з процедури укладення державного контракту, подібної до тієї, що розглядається в основному провадженні, не може скористатися наслідками такого скасування через завершення цієї процедури в цей час. Незважаючи на те, що шкода може бути спричинена неотриманням державного контракту як такого, слід визнати, що учасник, якого було незаконно усунуто від участі в торгах, може зазнати окремої шкоди, яка відповідає втраченій можливості взяти участь у процедурі укладення відповідного державного контракту з метою укладення цього контракту. Така шкода підлягає відшкодуванню на підставі статті 2(1)(с) Директиви 89/665.

По-третє, Суд вважає, що широке тлумачення статті 2(1)(с) Директиви 89/665 відповідає поставленій цією директивою меті – не виключати будь-який вид шкоди зі сфери дії цієї директиви.

У зв'язку з цим Суд зазначає, що хоча Директиву 89/665 не можна вважати такою, що забезпечує повну гармонізацію і, отже, передбачає всі можливі засоби правового захисту в питаннях державних закупівель, факт залишається фактом: як зазначено в шостому пункті цієї директиви, остання впливає з наміру законодавчого органу ЄС забезпечити наявність у всіх Державах-членах адекватних процедур, які дозволяють не лише скасовувати незаконно прийняті рішення, але й відшкодовувати збитки особам, які зазнали шкоди в результаті порушення права ЄС. Отже, щоб не поставити під загрозу цю мету, як було встановлено Судом щодо упущеної вигоди, повне виключення з-поміж збитків, за які може бути надана компенсація, втраченій можливості брати участь у процедурі укладення державного контракту з метою отримання такого контракту, не може бути прийнятним у випадку порушення права ЄС, оскільки, особливо у випадку економічних або комерційних спорів, повне виключення такої втраченої можливості зробить практично неможливим відшкодування завданої шкоди.

Таким чином, статтю 2(1)(с) Директиви 89/665 слід тлумачити як таку, що відшкодування, яке можуть вимагати особи, що постраждали від порушення права ЄС про державні закупівлі, може відповідно до цього положення покривати збитки або шкоду, понесені в результаті втрати можливості. Однак, хоча ця стаття вимагає відшкодування збитків особам, які постраждали від порушення права ЄС про державні закупівлі, за відсутності положень ЄС у цій сфері, внутрішня правова система кожної Держави-члена повинна визначити критерії, на підставі яких має визначатися та оцінюватися шкода, спричинена втратою можливості взяти участь у процедурі укладення державного контракту з метою його отримання, за умови дотримання принципів еквівалентності та ефективності.

У цій справі Суд звертає увагу, що як вбачається із звернення про надання попереднього рішення, стаття 17 Закону № 514/2003 прямо вказує на те, що шкода, яка підлягає відшкодуванню, стосується лише «фактичної шкоди» та «упущеної вигоди». Далі він нагадує, що згідно з судовою практикою Суду, для забезпечення ефективності всіх положень права ЄС принцип верховенства вимагає, серед іншого, щоб національні суди тлумачили своє національне законодавство найбільш наближено до права ЄС, і таке зобов'язання вимагає від національних судів, за необхідності, змінювати сформовану та навіть усталену судову практику, якщо вона ґрунтується на тлумаченні національного законодавства, яке є несумісним з цілями директиви.

Насамкінець Суд вважає, що стаття 2(1)(с) Директиви 89/665 виключає можливість застосування національного законодавства або національної практики, які за своєю суттю унеможливають отримання учасником тендеру, виключеного з процедури укладення державного контракту через незаконне рішення замовника, компенсації за шкоду, завдану в результаті втрати можливості брати участь у цій процедурі з метою отримання відповідного контракту.

V. Соціальна політика: організація робочого часу

Рішення Суду справедливості ЄС (Друга Палата) від 20 червня 2024 року, *Artemis security*, C-367/23

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Забезпечення безпеки та здоров'я працівників – Організація робочого часу – Директива 2003/88/ЄС – Стаття 9(1)(а) – Обов'язок оцінювати стан здоров'я нічних працівників – Невиконання роботодавцем цього обов'язку – Право на компенсацію – Необхідність встановлення наявності конкретної шкоди

Розглянувши звернення за попереднім рішенням від Cour de cassation (Касаційний суд Франції) Суд справедливості ЄС роз'яснив певні правила стосовно нічної роботи відповідно до Директиви 2003/88/ЄС²⁴ та права на компенсацію у разі недотримання цих правил.

ЕА був прийнятий на роботу 1 квітня 2017 року в компанію Artemis security SAS (Artemis) офіцером служби пожежної безпеки та особистої допомоги. Після того, як його перевели з роботи в денний час на роботу в нічний час, ЕА подав позов до conseil de prud'hommes de Compiègne (Трудовий трибунал міста Комп'єн, Франція) вимагаючи, зокрема, щоб компанія Artemis відшкодувала йому завдану шкоду через те, що, по-перше, його трудовий договір був змінений компанією в односторонньому порядку, а, по-друге, він не пройшов розширений медичний огляд, який передбачений для роботи в нічний час.

У задоволенні позову ЕА про відшкодування шкоди було відмовлено. Після цього він подав апеляційну скаргу до cour d'appel d'Amiens (Апеляційний суд міста Ам'єн, Франція), яку було відхилено через недоведення ЕА наявності і характеру шкоди, яку, як він стверджував, зазнав через непроходження розширеного медичного огляду, обов'язкового для роботи в нічний час.

На підтримку поданої до запитуючого суду скарги на це рішення ЕА стверджує, що висновок про недотримання положення про розширені медичні огляди для нічної роботи сам по собі дає право відповідному працівникові на компенсацію і що, відхиливши його вимогу про це, Апеляційний суд міста Ам'єн порушив code du travail (Трудовий кодекс)²⁵ в поєднанні зі статтею 9 Директиви 2003/88.

У зв'язку з цим запитуючий суд ставить питання, *inter alia*, про те, чи дає саме по собі невиконання роботодавцем національних заходів щодо здійснення оцінки стану

²⁴ Директива 2003/88/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 4 листопада 2003 року про деякі аспекти організації робочого часу (ОJ 2003 L 299, стор. 9).

²⁵ Зокрема, стаття L. 3122-11 цього кодексу, яка передбачає, що «кожен працівник нічної зміни повинен проходити регулярні індивідуальні медичні огляди в порядку, передбаченому статтею L. 4624-1».

здоров'я працівників нічної зміни, передбачених статтею 9(1)(а) Директиви 2003/88,²⁶ право на компенсацію без необхідності доводити наявність конкретної шкоди, заподіяної відповідному працівникові.

Висновки Суду

Суд передусім нагадує, що жодне положення права ЄС не призначене визначати правила, що стосуються будь-якої компенсації, яку може вимагати призначений на нічну роботу працівник у разі порушення його роботодавцем національних правил щодо оцінки стану здоров'я, передбаченої в разі такого призначення, з метою імплементації статті 9(1)(а) Директиви 2003/88. Таким чином правова система кожної Держави-члена ЄС має встановлювати детальні правила, спрямовані на захист прав, які випливають з цього положення, і, зокрема, умови, за яких відповідний працівник може отримати компенсацію за таке порушення з дотриманням принципів еквівалентності та ефективності.

Що стосується принципу ефективності, оскільки викладені в зазначеній статті зобов'язання щодо оцінки стану здоров'я працівників нічної зміни в цій справі були перенесені в національне законодавство, зацікавлений працівник повинен мати можливість змусити свого роботодавця виконати відповідні зобов'язання, за можливості шляхом початку відповідного провадження у судах, які мають юрисдикцію відповідно до вимог, що випливають зі статті 47 Хартії основоположних прав Європейського Союзу. Таким чином, забезпечення права на ефективний судовий захист сприяє ефективності реалізації права на оцінку стану здоров'я, яким користуються працівники нічної зміни відповідно до статті 9(1)(а) Директиви 2003/88.

Той факт, що працівник нічної зміни може отримати адекватну компенсацію у разі невиконання роботодавцем зобов'язань, викладених у цій статті, також сприяє забезпеченню такої ефективності, але при цьому вимагається, щоб ця компенсація забезпечувала відшкодування фактично завданих збитків або шкоди. Право працівника вимагати відшкодування збитків або шкоди посилює оперативний характер охоронних правил, викладених у статті 9(1)(а), і спрямоване на запобігання повторенню протиправної поведінки. Виплата потерпілій особі компенсації, яка повністю покриває завдані збитки або шкоду, здатна забезпечити ефективне відшкодування таких збитків або шкоди у спосіб, який є стримувальним і пропорційним. Таким чином, з огляду на компенсаторну функцію права на відшкодування у цій справі, передбачену національним законодавством, достатнім є повне відшкодування фактично завданих збитків або шкоди без необхідності вимагати від роботодавця сплати штрафних санкцій.

Водночас чинне національне законодавство містить конкретні правила накладення штрафів у разі порушення роботодавцем національних положень, що транспонують статтю 9(1)(а) Директиви 2003/88. Ці конкретні правила сприяють

²⁶ Стаття 9 під назвою «Медичний огляд і перевід нічних працівників на денну роботу» в пункті 1 передбачає: «Держави-члени вживають заходів, необхідних для забезпечення того, щоб (а) забезпечити право нічних працівників на безкоштовний медичний огляд до їхнього призначення і далі з регулярними інтервалами; ...».

забезпеченню ефективності права на оцінку стану здоров'я, яким користуються працівники нічної зміни відповідно до зазначених положень. Такі норми, призначення яких, по суті, є каральним, не залежать від наявності шкоди. Тому, хоча такі каральні норми та норми, що регулюють договірну або квазіделіктну відповідальність, є взаємодоповнюючими, оскільки обидва вимагають дотримання відповідного положення права ЄС, вони, проте, мають різні функції.

За таких обставин Суд доходить висновку, що не є очевидним, а потребує перевірки запитувачим судом те, що відповідне національне законодавство здатне підірвати ефективність прав, що випливають зі статті 9(1)(a) Директиви 2003/88.

Зрештою, з огляду на мету заходів щодо оцінки стану здоров'я, запроваджених цією статтею, на відміну від вимог щодо робочого часу, які випливають зі статті 6(b) та статті 8 Директиви 2003/88, недотримання яких саме по собі завдає шкоди відповідному працівникові, не є очевидним те, що відсутність медичного огляду, який мав би передувати призначенню працівника на роботу в нічний час, або регулярних медичних оглядів після такого призначення, як це передбачено статтею 9(1)(a) цієї Директиви, негативно вплине на здоров'я відповідного працівника або спричинить шкоду, за яку може бути присуджена компенсація. Наявність такої шкоди залежить від індивідуального стану здоров'я кожного працівника. Окрім того, робота, що виконується вночі, може відрізнятися за рівнем складності та стресу.

VI. Навколишнє середовище: інтегрований підхід до запобігання забрудненню та його контролю

Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 25 червня 2024 року, *Ilva and Others*, C-626/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Навколишнє середовище – Стаття 191 ДФЄС – Промислові викиди – Директива 2010/75/ЄС – Інтегрований підхід до запобігання забрудненню та його контролю – Статті 1, 3, 8, 11, 12, 14, 18, 21 і 23 – Статті 35 і 37 Хартії основоположних прав Європейського Союзу – Процедури надання та перегляду дозволу на експлуатацію установки – Заходи з охорони навколишнього середовища та здоров'я людини – Право на чисте, здорове і стале довкілля

За зверненням Tribunale di Milano (Окружний суд, Мілан, Італія) про ухвалення попереднього рішення Суд справедливості ЄС у складі Великої Палати визначив умови для отримання дозволу на експлуатацію установки відповідно до Директиви 2010/75 щодо промислових викидів.²⁷

Металургійний завод Ilva (завод Ilva) розташований у муніципалітеті Таранто (Італія) і працює на основі «Інтегрованого екологічного дозволу», виданого у 2011 році.

Незважаючи на арешт його активів у 2012 році, цей завод отримав дозвіл на продовження виробничої діяльності строком на 36 місяців за спеціальними правилами за умов дотримання плану заходів з охорони навколишнього середовища та охорони здоров'я. Кінцевий термін виконання цього плану продовжувався кілька разів протягом кількох років попри те, що діяльність заводу становила серйозну і значну загрозу для чистоти довкілля та здоров'я населення, яке проживає поруч з підприємством.

У цьому контексті близько 300 000 мешканців муніципалітету Таранто та прилеглих муніципалітетів подали колективний позов до запитуючого суду вимагаючи, *inter alia*, припинення діяльності заводу Ilva або певних його підрозділів через забруднення, спричинене його промисловими викидами, та шкоду здоров'ю людей.

Оскільки італійське законодавство не ставить надання або перегляд дозволу на промислову експлуатацію в залежність від попередньої оцінки впливу установки на здоров'я людини, запитуючий суд вирішив звернутися до Суду справедливості ЄС з проханням ухвалити попереднє рішення щодо необхідності проведення такої оцінки щодо обсягу експертизи компетентними органами та строку, наданого оператору установки для виконання умов, визначених у виданому дозволі.

²⁷ Директива 2010/75/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 24 листопада 2010 року про промислові викиди (Інтегрований підхід до запобігання забрудненню та його контролю) (ОJ 2010 L 334, стор. 17).

Висновки Суду

По-перше, що стосується необхідності здійснення оцінки впливу діяльності відповідної установки на здоров'я людини, Суд зазначає, що захист і підвищення якості навколишнього середовища та захист здоров'я людини є двома тісно пов'язаними між собою складовими політики ЄС у сфері охорони навколишнього середовища. Встановлюючи правила щодо комплексного запобігання та контролю забруднення, спричиненого промисловою діяльністю, Директива 2010/75 конкретизує зобов'язання Європейського Союзу щодо захисту довкілля та охорони здоров'я людини, які впливають, зокрема, зі статті 191 ДФЄС, тим самим сприяючи забезпеченню права кожного на життя в навколишньому середовищі, придатному для особистого здоров'я та добробуту. У зв'язку з цим Суд звертається до статей 35 і 37 Хартії основоположних прав Європейського Союзу і відзначає тісний зв'язок між захистом навколишнього середовища і захистом здоров'я людини.

Умови дозволу на експлуатацію, передбачені цією директивою, включають зобов'язання оператора вживати всіх необхідних превентивних заходів для запобігання «забрудненню» та заходів з моніторингу викидів у навколишнє середовище. Оператор також повинен гарантувати, що його діяльність не спричиняє «значного забруднення». Крім того, умови дозволу переглядаються, якщо «забруднення», спричинене установкою, вимагає такого перегляду. Частота такого перегляду повинна відповідати масштабам і характеру установки та враховувати, серед іншого, специфічні особливості місця, де здійснюється промислова діяльність, зокрема, її близькість до житлових будинків.

У зв'язку з цим Суд зазначає, що вжите у Директиві 2010/75 поняття «забруднення» охоплює шкоду, яка завдається або може бути завдана як навколишньому середовищу, так і здоров'ю людини. Цей тісний зв'язок між захистом якості довкілля та здоров'я людини підтверджується, окрім положень первинного права ЄС, кількома положеннями Директиви 2010/75 та судовою практикою Європейського суду з прав людини. Що стосується конкретно забруднення, спричиненого заводом Ilva, цей суд визнав порушення права заявників на повагу до приватного і сімейного життя виходячи із забруднювального впливу викидів цього заводу як на навколишнє середовище, так і на здоров'я людей.²⁸

Із зазначеного випливає, що оператор установки, яка підпадає під дію Директиви 2010/75, повинен у своїй заявці на дозвіл надати адекватну інформацію щодо викидів від своєї установки, а також протягом усього періоду експлуатації забезпечити дотримання зобов'язань і заходів, передбачених цією директивою, шляхом постійної оцінки впливу роботи цієї установки на навколишнє середовище і здоров'я людини.

Аналогічним чином, компетентні національні органи влади повинні забезпечити, щоб така оцінка була обов'язковою частиною процедур надання та перегляду дозволу на експлуатацію і становила передумову для його надання або перегляду. Якщо результати такої оцінки свідчать про недопустимий рівень небезпеки для здоров'я

²⁸ Рішення Європейського суду з прав людини у справі *Cordella and Others v. Italy* від 24 січня 2019 року, CE:ECHR:2019:0124JUD005441413.

великої кількості населення, яке піддається впливу забруднювальних викидів, відповідний дозвіл має бути переглянутий у стислі терміни. У цій справі вплив на навколишнє середовище і здоров'я людей забруднювальних речовин із заводу Ilva, а саме дрібнодисперсних твердих частинок PM 2.5 і PM10, міді, ртуті і нафталіну з дифузних джерел, не був предметом оцінки у зв'язку з видачею відповідних екологічних дозволів.

По-друге, що стосується обсягів оцінки, яку мають здійснювати компетентні органи, вони повинні враховувати, крім забруднювальних речовин, які можна передбачити з огляду на характер і вид відповідної промислової діяльності, також всі ті речовини, які науково визнані шкідливими, і які можуть бути викинуті з відповідної установки у значних кількостях, з огляду на їхню природу і потенціал перенесення забруднення з одного середовища в інше. Відповідно до превентивного принципу, визначення кількості забруднювальних речовин, викиди яких можуть бути дозволені, має бути пов'язане зі ступенем шкідливості відповідних речовин.

Відповідно, оператор установки у своїй заявці на отримання дозволу на її експлуатацію зобов'язаний надати інформацію про характер, кількість та потенційний шкідливий вплив викидів, які ймовірно будуть спричинені роботою цієї установки, щоб компетентні органи могли встановити граничні значення для цих викидів, за винятком тих, які за своїм характером або кількістю навряд чи становитимуть ризик для довкілля або здоров'я людини.

Процедура перегляду дозволу не може, у свою чергу, обмежуватися встановленням граничних значень лише для тих забруднювальних речовин, викиди яких можна було передбачити і які були враховані під час первинної процедури видачі дозволу. У зв'язку з цим мають братися до уваги досвід, набутий під час експлуатації відповідної установки, і, відповідно, фактично встановлені обсяги викидів. Якщо дотримання стандартів якості навколишнього середовища вимагає більш суворих граничних значень викидів для відповідної установки, додаткові заходи повинні бути включені в дозвіл без обмежень для інших заходів, які можуть бути вжиті для дотримання цих стандартів.

По-третє, що стосується періоду, встановленого для експлуатації установки з метою дотримання умов дозволу на експлуатацію Суд зазначає, як попереднє зауваження, що стосовно таких установок, як завод Ilva, відповідно до Директиви 2010/75 компетентні національні органи до 28 лютого 2016 року мали адаптувати умови дозволу до нових наявних технологій. Якщо умови дозволу на експлуатацію установки порушуються, Держави-члени відповідно до цієї директиви зобов'язані вжити необхідних заходів для забезпечення негайного виконання відповідних умов.

У світлі цих міркувань Суд доходить висновку, що Директива 2010/75 відрізняється від національного законодавства, на підставі якого період, наданий оператору установки для дотримання заходів щодо захисту навколишнього середовища та здоров'я людини, передбачених у дозволі на експлуатацію цієї установки, неодноразово продовжувався при тому, що були виявлені серйозні та значні ризики для чистоти навколишнього середовища та здоров'я людини. Суд

додає, що якщо діяльність створює такі ризики, експлуатація відповідної установки, згідно з цією директивою, має бути зупинена.

VII. Раніше ухвалені судові рішення

1. Європейська цивільна служба: правила щодо мови повідомлення про відкритий конкурс

Рішення Суду справедливості ЄС (Палата) від 8 травня 2024 року, *France v Commission*, T-555/22

Правила щодо мов – Оголошення про відкритий конкурс на посаду адміністраторів та експертів у сфері оборонної промисловості та космосу – Обмеження вибору другої мови англійською – Регламент № 1 – Стаття 1d(1), стаття 27 та стаття 28(f) Положення про персонал – Дискримінація за мовною ознакою – Інтереси служби – Пропорційність

Розглянувши позов Французької Республіки, підтриманий трьома іншими Державами-членами, які вступили у справу, а саме Королівством Бельгія, Грецькою Республікою та Італійською Республікою, Загальний Суд скасував повідомлення про відкритий конкурс EPSO/AD/400/22. Метою цього конкурсу було складання резервних списків для найму адміністраторів та експертів у сфері оборонної промисловості та космосу в Європейській Комісії. В межах цього провадження Суд вперше ухвалив рішення щодо законності мовного режиму відкритого конкурсу, який обмежує вибір другої мови конкурсу однією офіційною мовою ЄС (англійською) і передбачає проведення усіх основних випробувань лише цією мовою.

У цій справі Французька Республіка стверджувала, що оголошення про конкурс порушувало статтю 1d Положення про персонал Європейського Союзу («Положення про персонал») у світлі статей 21 і 22 Хартії основоположних прав Європейського Союзу стосовно принципу недискримінації та поваги до мовного розмаїття відповідно. Заявник пояснив, що зважаючи на використання та корисність інших офіційних мов ЄС, окрім англійської, в Комісії, зокрема французької, аргумент про необхідність негайного прийняття осіб на службу не є виправданням для такого обмеження, оскільки воно не відповідає реальним потребам служби. Заявник додав, що в будь-якому випадку Комісія не змогла продемонструвати, що така дискримінація була пропорційною.

Висновки Суду

Попередньо Суд зазначає, що обмеження вибору другої мови кандидатів на конкурс обмеженою кількістю мов, за винятком інших офіційних мов, становить дискримінацію за мовною ознакою, що в принципі заборонено статтею 1d(1) Положення про персонал. Певним потенційним кандидатам, які мають задовільні знання принаймні однієї з визначених мов, надається перевага, оскільки вони можуть брати участь у конкурсі і, таким чином, бути прийнятими на роботу як посадові особи

або службовців Європейського Союзу, тоді як інші, які не мають таких знань, не допускаються до участі в конкурсі.

Отже, широкі дискреційні повноваження установ ЄС щодо організації своїх підрозділів, таких як Європейське бюро з підбору кадрів (EPSO), де останнє здійснює повноваження, надані йому такими установами, регулюється в обов'язковому порядку статтею 1d Положення про персонал. Таким чином, відмінності у ставленні за мовною ознакою, що виникають внаслідок обмеження мовного режиму конкурсу обмеженою кількістю офіційних мов, можуть бути прийнятними лише за умови, що таке обмеження є об'єктивно обґрунтованим і пропорційним реальним потребам служби. Крім того, будь-яка вимога, що стосується конкретних мовних навичок, повинна ґрунтуватися на чітких, об'єктивних і передбачуваних критеріях, які дають можливість кандидатам зрозуміти причини такої вимоги і дозволяють судам Європейського Союзу перевірити її законність.

Дискримінація за мовною ознакою може бути виправдана зацікавленістю служби в тому, щоб посадові особи, які володіють мовою або мовами, що використовуються в даній службі, могли негайно приступити до виконання своїх обов'язків. Однак саме установа, яка обмежила мовний режим процедури відбору обмеженою кількістю офіційних мов Європейського Союзу, повинна встановити, що таке обмеження дійсно відповідає реальним потребам, пов'язаним з обов'язками, які повинні виконувати особи, що приймаються на роботу, що воно є пропорційним цим потребам і що воно ґрунтується на чітких, об'єктивних і передбачуваних критеріях. Суд, зі свого боку, повинен провести фактичну оцінку об'єктивно виправданого і пропорційного характеру цього обмеження у світлі цих потреб.

По-перше, що стосується об'єктивного обґрунтування мовного обмеження реальними потребами служби, то таке обмеження має бути пов'язане з обов'язками, які будуть виконувати особи, що будуть прийняті на службу. Іншими словами, саме Комісія повинна продемонструвати, що обов'язки, описані в повідомленні про проведення конкурсу, самі по собі вимагають володіння англійською мовою на рівні B2. Однак у цій справі Комісія не пов'язує необхідність володіння англійською мовою на рівні B2 для негайного початку роботи з конкретними обов'язками, які ці особи повинні будуть виконувати, а лише з тією обставиною, що ці особи повинні будуть виконувати ці обов'язки в службах, в яких нинішні працівники використовують переважно англійську мову при виконанні цих обов'язків. Така аргументація, яка зводиться до того, що обов'язки повинні виконуватися англійською мовою, тому що зараз вони виконуються цією мовою, в принципі не доводить, що мовне обмеження, про яке йде мова, відповідає реальним потребам служби щодо обов'язків, які будуть виконуватися прийнятими на роботу працівниками. Крім того, існування стверджувано «встановленого факту» не узгоджується з ситуацією нещодавно створеної служби, яка перебуває в процесі формування свого штату на момент публікації оголошення про конкурс. У будь-якому випадку Суд констатує, що аргументація Комісії не є достатньою мірою обґрунтованою документами, поданими з цією метою. З цього випливає, що Комісія не змогла довести, що мовне обмеження було виправданим.

По-друге, що стосується пропорційності мовних обмежень, то саме установи повинні зважити законну мету, що виправдовує обмеження кількості мов, якими проводяться конкурси, та можливості для прийнятих на роботу службовців вивчити в межах установи мови, необхідні для виконання службових обов'язків. Не здійснивши такого зважування, Комісія не змогла відповідно до необхідних правових стандартів продемонструвати, що мовне обмеження було пропорційним потребам служби.

2. Спільна зовнішня політика та політика безпеки: обмежувальні заходи

Рішення Загального Суду (Дев'ята Палата) від 29 травня 2024 року, *Belavia v Council*, T-116/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Спільна зовнішня політика та політика безпеки – Обмежувальні заходи, вжиті через ситуацію в Білорусі та причетність Білорусі до російської агресії проти України – Заморожування коштів – Списки осіб, організацій та органів, до яких застосовується заморожування коштів та економічних ресурсів – Реєстрація та збереження імені заявника в списках – Організація діяльності режиму Лукашенка, яка сприяє незаконному перетину зовнішніх кордонів Європейського Союзу або сприяння цій діяльності – Вигода, отримана від режиму Лукашенка – Помилка оцінки

Своїм рішенням Загальний Суд відхилив позов авіакомпанії Belavia – Belarusian Airlines AAT про скасування актів, якими в 2021 році,²⁹ й далі – у 2023 році,³⁰ ця компанія була включена до списку осіб і організацій, до яких застосовуються обмежувальні заходи через ситуацію в Білорусі. Ця справа дозволяє Суду вперше інтерпретувати критерій для включення, передбачений в статті 4(1)(c)(i) Рішення 2012/642³¹ щодо організації режимом Лукашенка заходів, які сприяють нелегальному перетину зовнішніх кордонів Європейського Союзу.

Це рішення було винесено у зв'язку з серією обмежувальних заходів, прийнятих Європейським Союзом з 2004 року у зв'язку із ситуацією в Білорусі щодо демократії, верховенства права та прав людини. Кошти та економічні ресурси заявника, державної національної авіакомпанії, були заморожені на підставі того, що вона

²⁹ Імплементативне рішення Ради (CFSP) 2021/2125 від 2 грудня 2021 року про імплементативне Рішення 2012/642/CFSP щодо обмежувальних заходів з огляду на ситуацію в Білорусі (OJ 2021 L 430I, стор. 16) та Імплементативний регламент Ради (ЄС) 2021/2124 від 2 грудня 2021 року про імплементативне статті 8a(1) Регламенту (ЄС) № 765/2006 щодо обмежувальних заходів щодо Білорусі (OB 2021 L 430I, стор. 1).

³⁰ Рішення Ради (CFSP) 2023/421 від 24 лютого 2023 року про внесення змін до Рішення 2012/642/CFSP щодо обмежувальних заходів з огляду на ситуацію в Білорусі та участь Білорусі в російській агресії проти України (OB 2023 L 61, стор. 41) та Імплементативний регламент Ради (ЄС) 2023/419 від 24 лютого 2023 року про імплементативне статті 8a Регламенту (ЄС) № 765/2006 щодо обмежувальних заходів з огляду на ситуацію в Білорусі та участь Білорусі в російській агресії проти України (OB 2023 L 61, стор. 20)

³¹ Рішення Ради 2012/642/CFSP від 15 жовтня 2012 року щодо обмежувальних заходів щодо Білорусі (OJ 2012 L 285, стор. 1) та статті 2(4) Регламенту № 765/2006 зі змінами, внесеними Регламентом Ради (ЄС) № 1014/ 2012 від 6 листопада 2012 року (OB 2012 L 307, стор. 1).

отримує вигоду від режиму Лукашенка та підтримує його, а також сприяє діяльності цього режиму, що полегшує нелегальний перетин зовнішніх кордонів Європейського Союзу, беручи участь у перевезенні громадян третіх країн, які бажають перетнути зовнішні кордони Європейського Союзу, з Близького Сходу до Білорусі.

Висновки Суду

По-перше, щодо початкового включення заявника до списків на підставі критерію, викладеного в статті 4(1)(c)(i) Рішення 2012/642, Суд вважає, що Рада мала достатньо детальну, точну та узгоджену сукупність доказів для встановлення факту, що громадяни третіх країн, які мали намір перетнути зовнішні кордони Європейського Союзу без дотримання відповідного законодавства, подорожували до Мінська (Білорусь) на рейсах, що виконувалися заявником з Лівану, Об'єднаних Арабських Еміратів та Туреччини. На додаток, Рада мала достатньо доказів того, що з метою сприяння цій практиці, заявник збільшив кількість рейсів на наявних маршрутах, і місцеві туристичні оператори виступали посередниками у продажу квитків заявника цим особам, допомагаючи заявнику не привертати увагу до себе.

Суд далі відхиляє аргументи заявника, які оскаржують цю доказову базу. Зокрема, заявник стверджував, що у 2021 році перевіз менше пасажирів, ніж інші авіакомпанії, які також працюють на маршрутах між Стамбулом (Туреччина) і Мінськом, та між Дубаєм (Об'єднані Арабські Емірати) і Мінськом, а кількість осіб, перевезених ним на маршруті між Бейрутом (Ліван) і Мінськом, була меншою ніж на інших маршрутах з або до третіх країн, окрім Лівану. Суд зазначає, що ці факти все одно не свідчать про те, що заявник не робив внесок, шляхом власних операцій з перевезення осіб з Лівану, Об'єднаних Арабських Еміратів та Туреччини до Білорусі, в діяльність режиму Лукашенка, яка сприяє нелегальному перетину зовнішніх кордонів Європейського Союзу. Крім того, згідно з даними, наданими заявником, у 2021 році суттєво зросла кількість пасажирів, яких він перевозив зі Стамбула або Бейрута до Мінська.

По-друге, твердження заявника про те, що його рейси до Лівану, Об'єднаних Арабських Еміратів та Туреччини не були зафрахтовані державою Білорусь, а також про те, що його власні транспортні операції були прибутковими, не здатні довести, що ці рейси та операції не були частиною діяльності режиму Лукашенка, яка сприяє нелегальному перетину зовнішніх кордонів Європейського Союзу. З матеріалів справи вбачається, що режим Лукашенка організовував транспортування громадян третіх країн до Білорусі повітряним шляхом, підтримуючи видачу віз для Білорусі, що призвело до збільшення попиту на авіаційні транспортні послуги до Білорусі, і деякі авіакомпанії отримували прибуток від комерційного виконання рейсів, що задовольняють цей попит.

По-третє, той факт, що заявник здійснював необхідні перевірки під час реєстрації своїх пасажирів, зокрема, щодо наявності візи, не виключає участі заявника в діяльності режиму Лукашенка, яка сприяла незаконному перетину зовнішніх кордонів Європейського Союзу.

Зрештою Суд зазначає, що з доказів, наданих Радою, не вбачається, що заявник відкрив нові маршрути польотів з метою полегшення перевезення громадян третіх країн до Білорусі, як зазначено в підставах, про які йдеться. Однак цього висновку недостатньо для скасування первинних актів. Аргументація Ради на підтримку висновку про те, що заявник брав участь у діяльності режиму Лукашенка зі сприяння незаконному перетину зовнішніх кордонів Європейського Союзу, яка є достатньо точною і детальною та не містить помилок в оцінці фактів або правових помилок, сама по собі є достатньою підставою для обґрунтування включення імені заявника до оскаржуваних списків.

Що стосується, по-друге, збереження імені заявника в списках на підставі того ж критерію, Суд нагадує, що саме Рада, в ході періодичного перегляду обмежувальних заходів, повинна провести оновлену оцінку ситуації та оцінити вплив раніше вжитих заходів у світлі їхніх цілей щодо відповідних осіб. Для обґрунтування такого продовження Рада може засновувати своє рішення на тих самих доказах, які обґрунтовували первинне включення, за умови, що підстави для включення залишаються незмінними, а контекст не змінився настільки, що ці докази вже застаріли. У цій справі Суд зазначає, що Рада непрямо визнає, що докази, які обґрунтовують прийняття первинних актів, що стосуються рейсів, які здійснював заявник з Лівану та Об'єднаних Арабських Еміратів, застаріли. Крім того, Суд вважає, що той факт, що заявник продовжував виконувати рейси за маршрутом Стамбул-Мінськ, не є достатнім для того, щоб виправдати збереження його імені в списках. Як наслідок, відповідно до необхідного правового стандарту Рада не довела, що на момент прийняття актів про збереження заявник все ще був причетний до діяльності режиму Лукашенка, який сприяв незаконному перетину зовнішніх кордонів Європейського Союзу завдяки рейсам, які він виконував між Стамбулом і Мінськом.

Однак Суд вважає, що Рада мала достатньо детальну, точну і послідовну сукупність доказів, щоб встановити, що заявник отримав конкретну вигоду від публічних заяв Президента Лукашенка про те, що держава Білорусь надасть заявнику всю можливу підтримку.

Огляд практики Суду справедливості Європейського Союзу. Рішення за червень 2024 року. Відп. за вип.: Перший заступник керівника Апарату Верховного Суду, д-р юрид. наук Р. Ш. Бабанли. Опрацювання та переклад рішень: Д. П. Мордас, Т. В. Простибоженко, А. А. Петренко, О. Ю. Тарасенко. Київ, 2024. – 36 с.

Застереження:

1. Огляд практики Суду справедливості Європейського Союзу підготовлено на матеріалах Бюлетенів Суду справедливості Європейського Союзу, розміщених на вебсайті:

https://curia.europa.eu/jcms/jcms/p1_3471594/en/

2. Переклад описів рішень є неофіційним та має на меті надати можливість загального ознайомлення із підходом Суду справедливості Європейського Союзу до вирішення правових проблем. Для повного розуміння суті висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним на вебресурсі Суду справедливості Європейського Союзу

https://curia.europa.eu/jcms/jcms/p1_3471594/en/

3. Інформація має суто допоміжний та довідковий характер і не має на меті висвітлити суть усієї проблематики, яка вирішується відповідними судовими рішеннями

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua

 so.supreme.court.gov.ua